

KLINICKÉ VYUŽITÍ zobrazovacích metod SPECT, SPECT/CT a PET/CT v medicíně

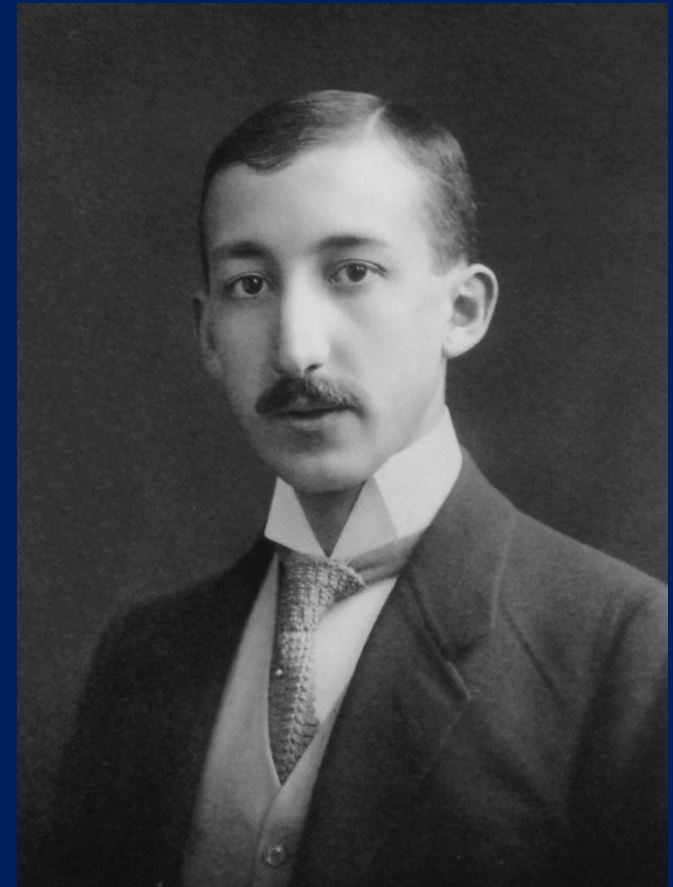
PETR VLČEK

**Klinika nukleární medicíny a endokrinologie
2. LF UK a FN Motol**

Nukleární medicína

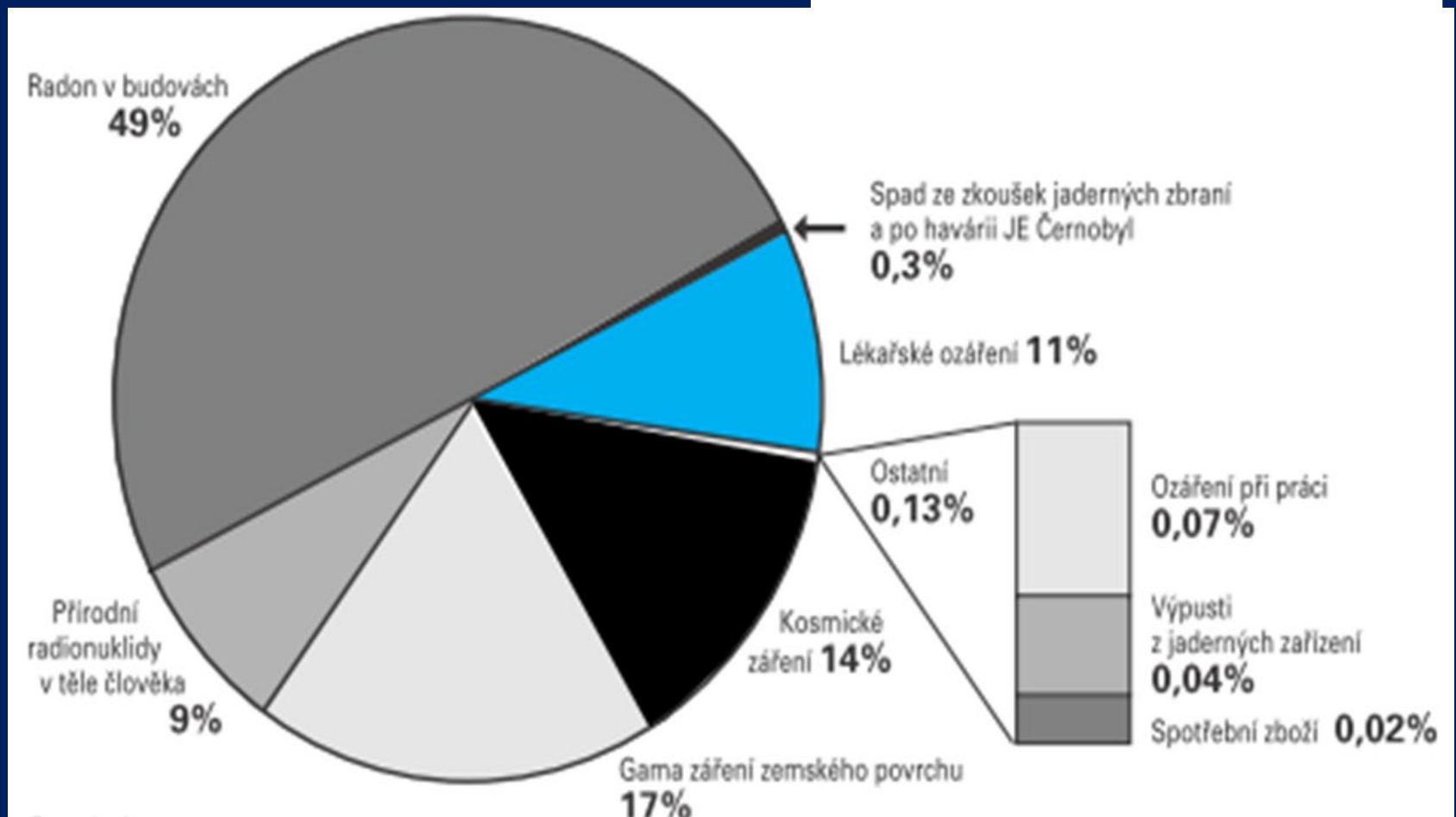
je obor zabývající se **diagnostikou** a **terapií** pomocí **otevřených radioaktivních zářičů** aplikovaných do vnitřního prostředí organismu.

Metoda jsou založena na tzv. **indikátorovém** nebo **stopovacím principu**, který objevil maďarský chemik Gyorgy Hevesy v r. 1913 – radioaktivní izotopy reagují stejně jako stabilní izotopy téhož prvku, r.1943 Nobelova cena za chemii.

Rozdělení zdrojů ozáření pro průměrného obyvatele světa

(Zdroj: UNSCEAR, IAEA)

Nukleární medicína

^{131}I radiojód

30.-40. léta 20. století využití ve studiu fyziologie š.ž., později v diagnostice a terapii

1946 – Samuel Seidlin, Journal of the American Medical Association
úspěšná léčba pacientů s metastázami karcinomu štítné žlázy radiojódem ^{131}I

Radionuklidy pro diagnostiku

- γ zářiče

radionuklid	Enregie (keV)	Poločas rozpadu $T_{1/2}$
^{99m}Tc	140	6,03h
^{111}In	172,247	2,83d
^{123}I	159	13,2h
^{81m}Kr	190	13s
^{201}Tl	75,167	73h

- Pozitronové zářiče

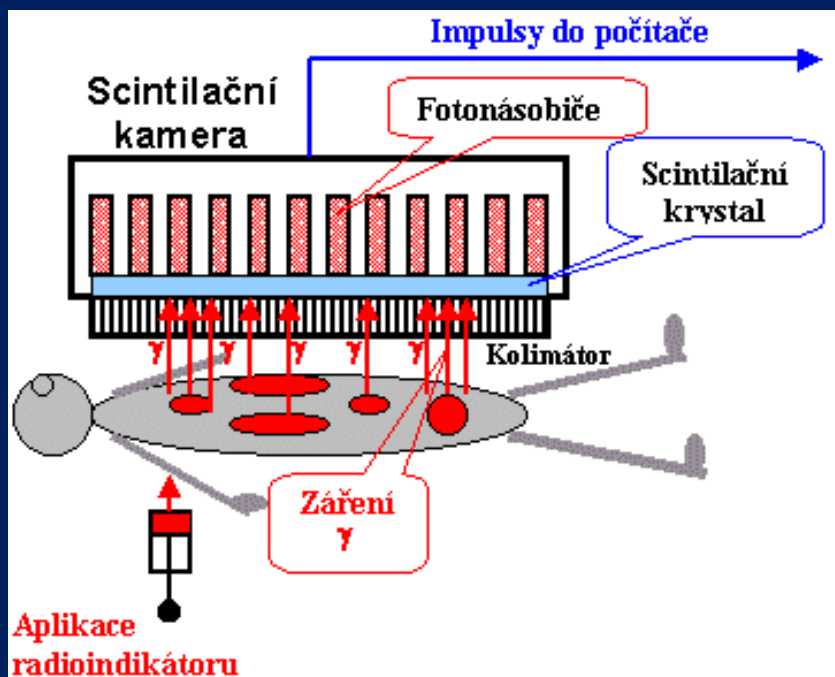
radionuklid	E_{γ} (keV)	$T_{1/2}$
^{18}F	511	110min.
^{11}C	511	20,4min.
^{15}O	511	2,07min.
^{13}N	511	10min.

Gamakamery (scintilační kamery)

- umožňují zobrazení distribuce radiofarmaka v organismu
- na základě zevní detekce vycházejícího záření gama.

scintigrafie (gamagrafie)

umožňuje získávat informace nejen anatomické, ale o orgánových funkcích a metabolismu.

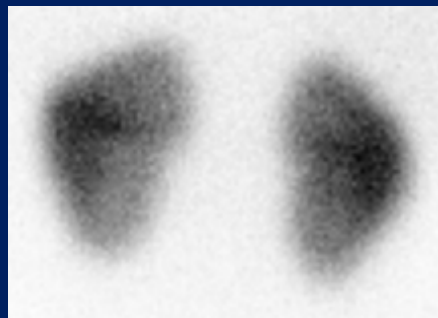

emitované záření gama –
scintilační záblesk ve scintil. krystalu
tyto jsou snímány fotonásobiči
převáděny na elektrické impulzy
jsou vedeny na elektrický obvod
digitalizovány
obsazují buňky v obrazové matici paměti
počítače podle místa vyzáření

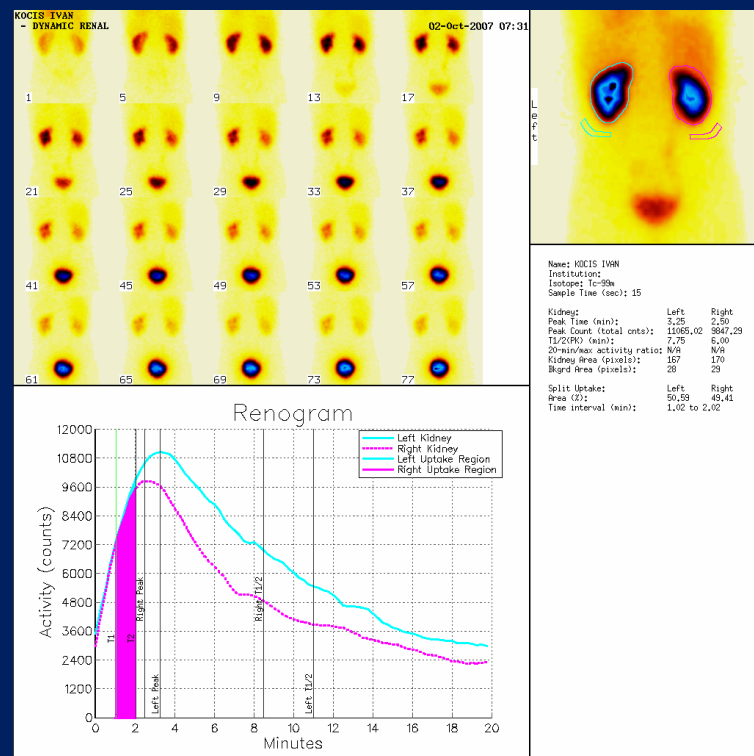
Druhy scintigrafie

rozdělení z hlediska časového

-statická – jeden či více scintigrafických obrazů vyšetřované oblasti bez ohledu na čas

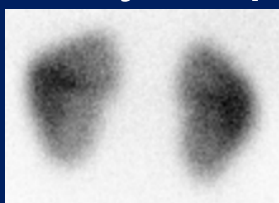
-dynamická série (statických) snímků snímaných v různých časech

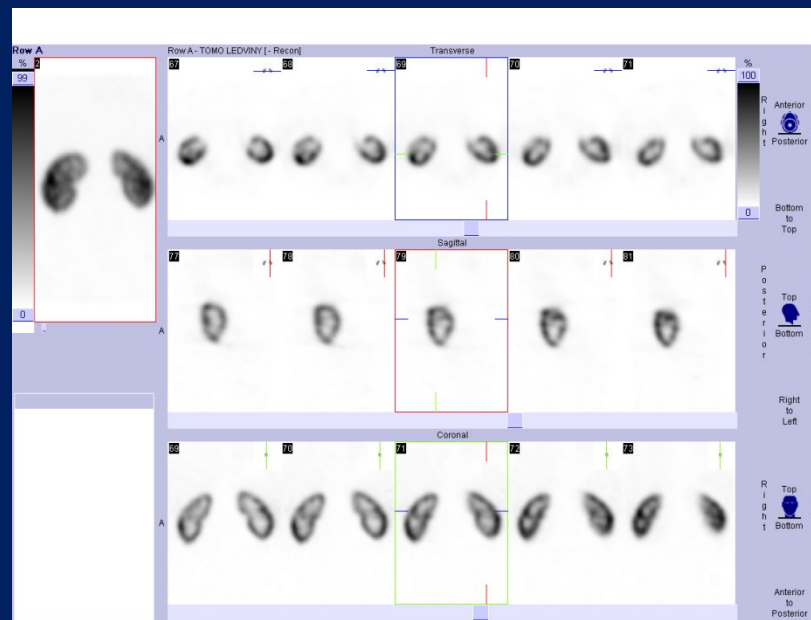
Druhy scintigrafie

rozdělení z hlediska prostorového

- planární** – obraz distribuce radioindikátoru v záření gama do dvojrozměrné zobrazované roviny, speciálním druhem = **celotělová scintigrafie**

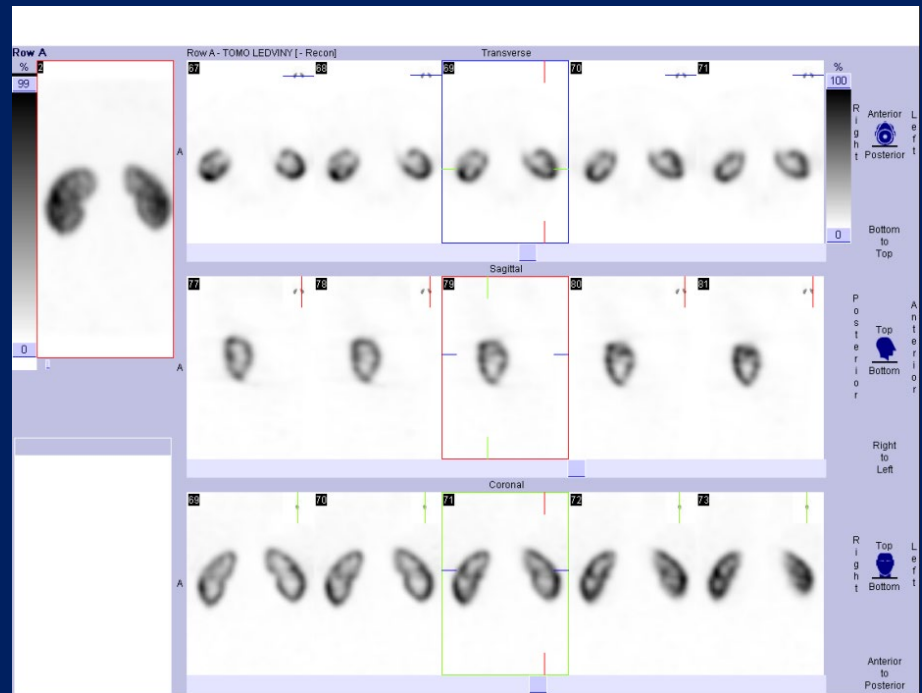
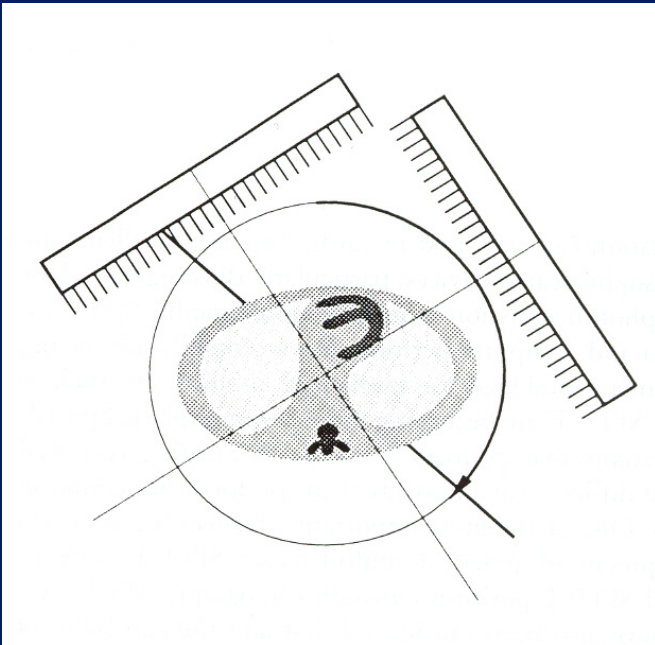
- tomografická** – poskytuje prostorové trojrozměrné zobrazení
SPECT

SPECT Single Photon Emission Computerized Tomography

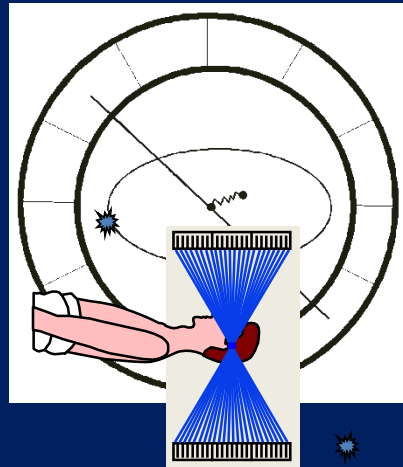
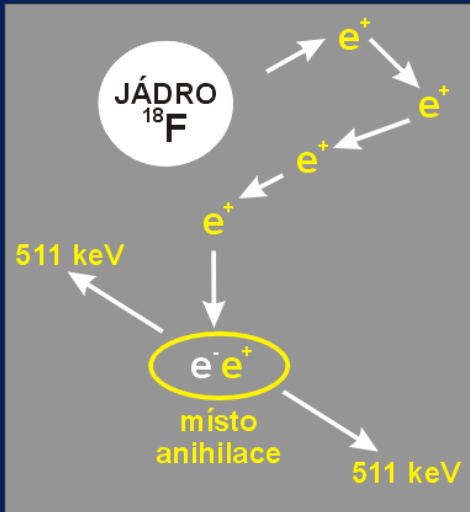
tomografická gamakamera pomalu rotuje kolem těla pacienta, snímá scintigrafické obrazy z různých úhlů a pak pomocí počítačové rekonstrukce vytváří obrazy příčných řezů (jsou kolmé na osu rotace kamery) z nichž pomocí počítačové grafiky lze zkonstruovat prostorové (3-rozměrné) obrazy uložení radioindikátoru uvnitř těla. **Prostorové rozlišení 5-20 mm, průměrně 10 mm.**

PET pozitronová emisní tomografie

^{18}F Fluór užití v onkologii (90%)

T1/2 110min, β^+ , cyklotron

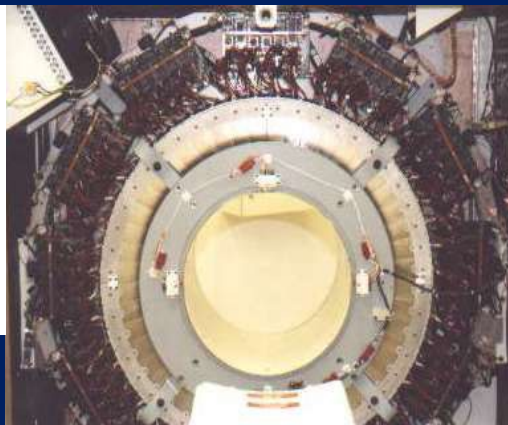
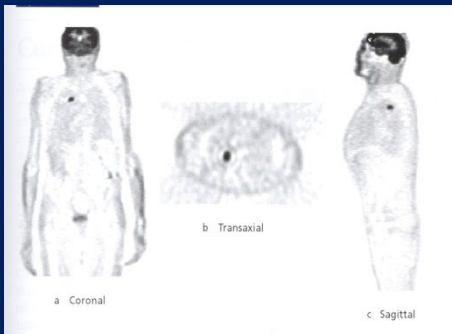
metoda scintigrafického zobrazení distribuce pozitronových (beta+) radionuklidů, při níž se detekují fotony anihlačního záření gama (o energii 511 keV)

vylétajících v protilehlých směrech při anihilaci pozitronů vyzařovaných beta plus radioindikátorem aplikovaným pacientovi

Tyto fotony anihlačního záření se koincidenčně detekují prstencovým anihlačním detektorem a

počítačovou rekonstrukcí přímkových průmětů koincidenčních míst se vytvářejí obrazy příčných řezů a

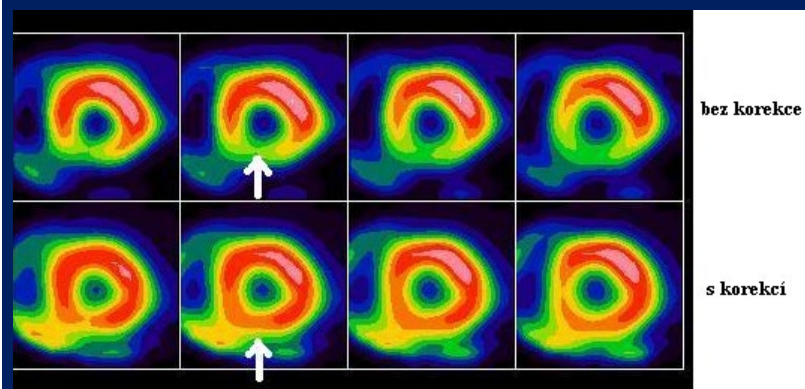
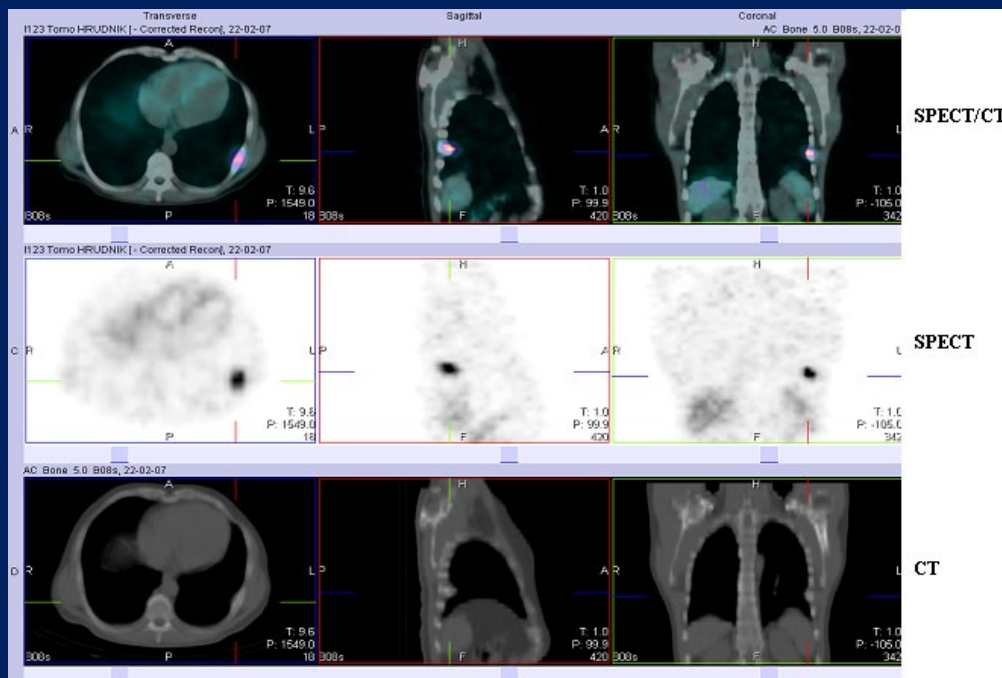
příp. 3-rozměrné obrazy podobně jako u SPECT

SPECT/CT

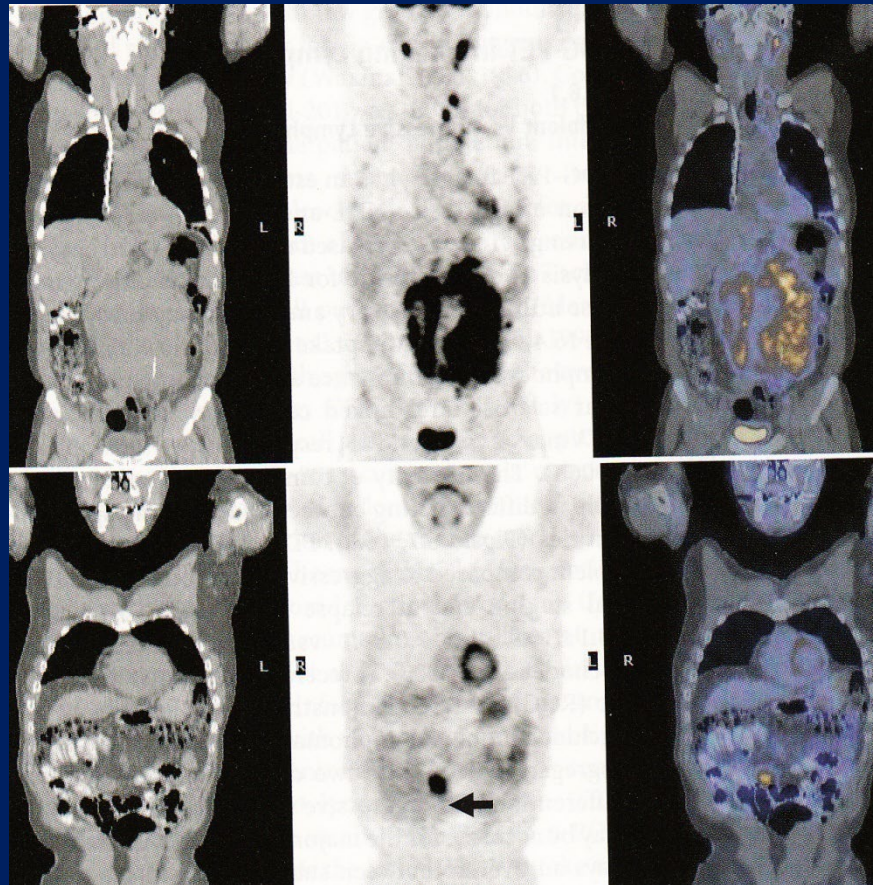
- hybridní tomografické systémy kombinují SPECT a CT do jednoho přístroje
- oba obrazy jsou snímány při jednom vyšetření a ve stejné geometrické konfiguraci pacienta (in line) , což umožňuje jejich přímou fúzi, zajišťující přesné překrývání sobě odpovídajících struktur

low dose CT korekce atenuace
přesná anatomická lokalizace

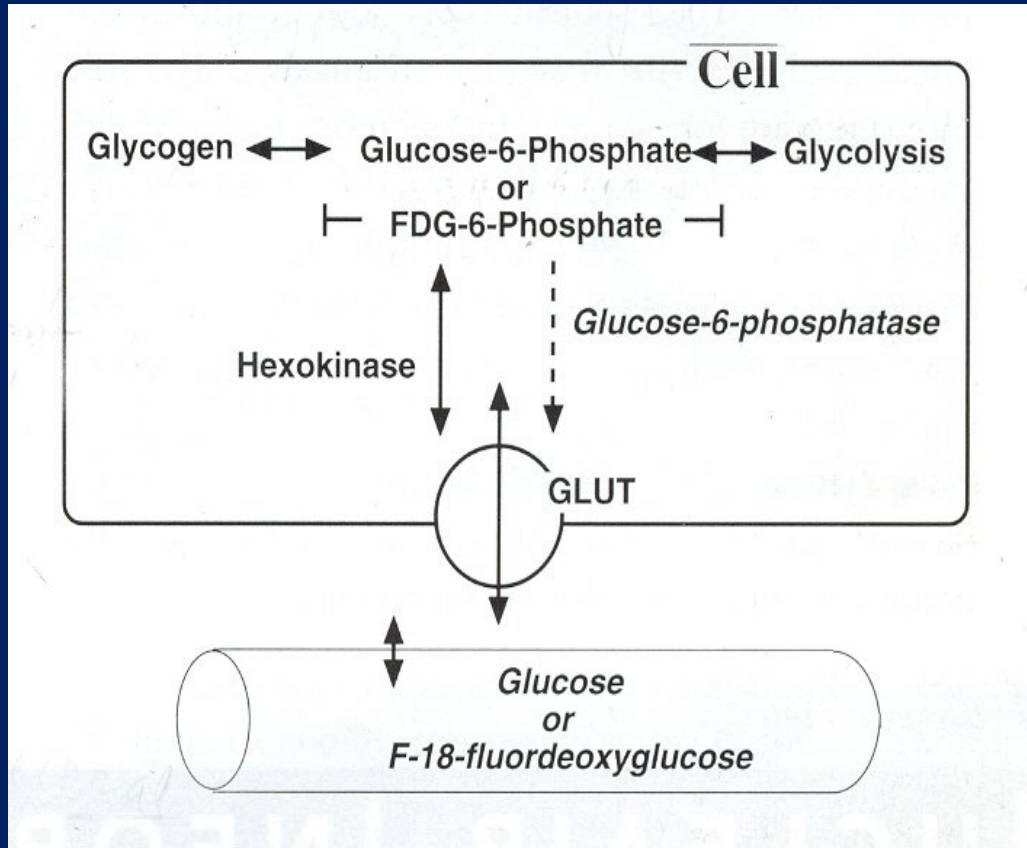

PET/CT

- hybridní tomografické systémy kombinují PET a CT do jednoho přístroje , diagnostické multidetektorové spirální CT
- oba obrazy jsou snímány při jednom vyšetření a ve stejné geometrické konfiguraci pacienta (in line) , což umožňuje jejich přímou fúzi, zajišťující přesné překrývání sobě odpovídajících struktur

^{18}F -fluorodeoxyglukóza (FDG)

FDG afinitu k buňkám se **zvýšeným metabolismem** (zvýšená potřeba cukru - glukózy), kam se dostává přes příslušné **transportní proteiny** a následně je **fosforylována**

- na rozdíl od pravé glukózy však FDG **není dále metabolizována**
- v buňce se proto **hromadí**
- důsledku toho dochází k výrazně **zvýšené akumulaci** FDG v nádorových buňkách, takže nádorové ložisko se zobrazí s **vysokým kontrastem** vůči tkáňovému a krevnímu pozadí.

INDIKACE PET/CT V ONKOLOGII

Diagnostika maligních lézí – odlišení od benigních

Hodnocení rozsahu onemocnění: staging/re-staging, odlišení rekurence malignity od změn indukovaných terapií

Grading malignit

Vyšetření nemocných s metastázami při neznámém primárním tumoru

Lokalizace nejagresivnější části nádoru před biopsií

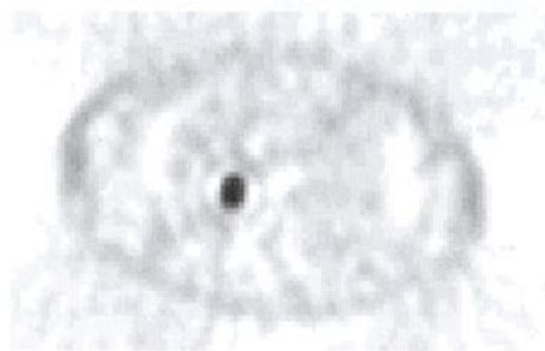
Plánování radioterapie (kurativní, paliativní)

Hodnocení reakce nádoru na léčbu (chemo, radio) – snížení stupně akumulace FDG v nádoru svědčí pro efektivní terapii

Pacient po operaci Ca ledviny vlevo Plicní metastáza v pravém horním laloku

a Coronal

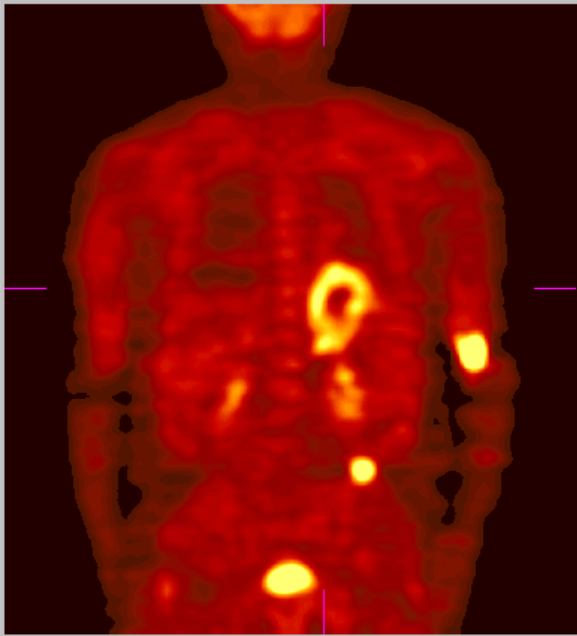
b Transaxial

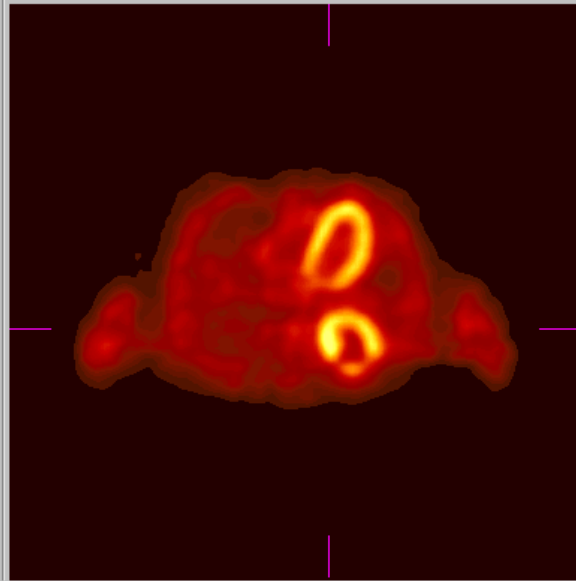
c Sagittal

Staging maligních onemocnění: bronchogenní karcinom

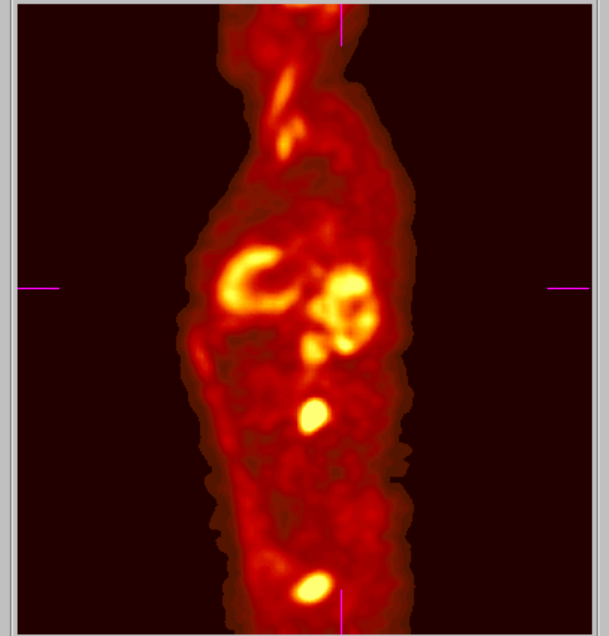
CORONAL

TRANSAXIAL

SAGITTAL

Podle CT

T2N0M0

zvažována
operace

Podle PET

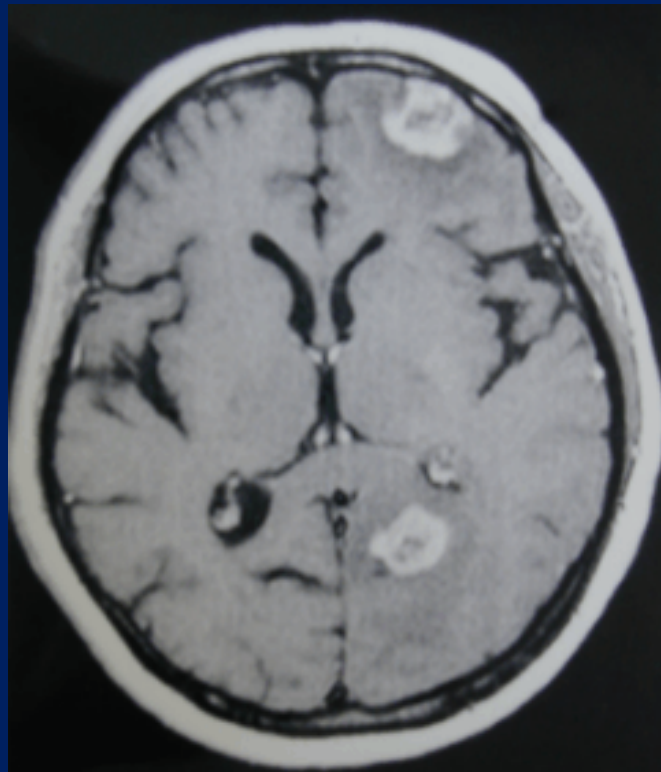
T2N0M1

podána CHT

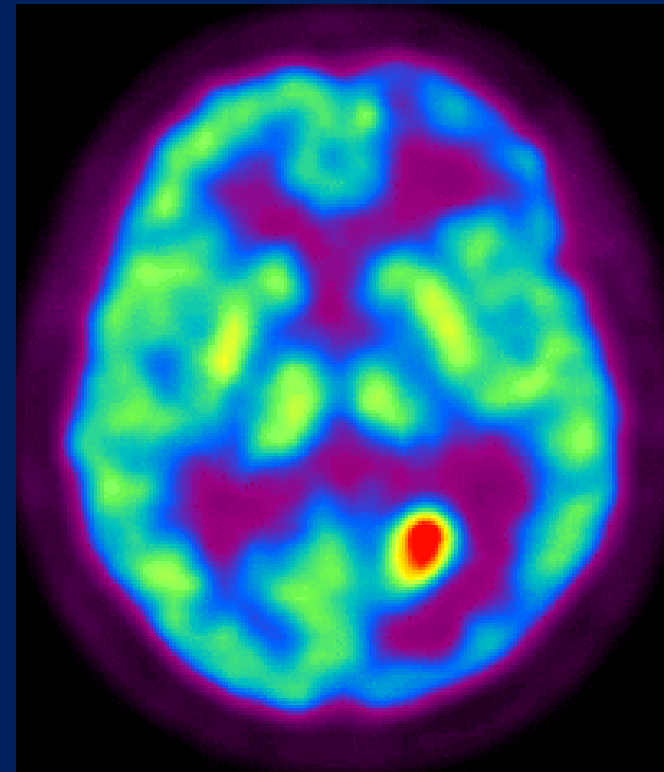

Rozlišení rekurence malignity od změn indukovaných terapií

MRI

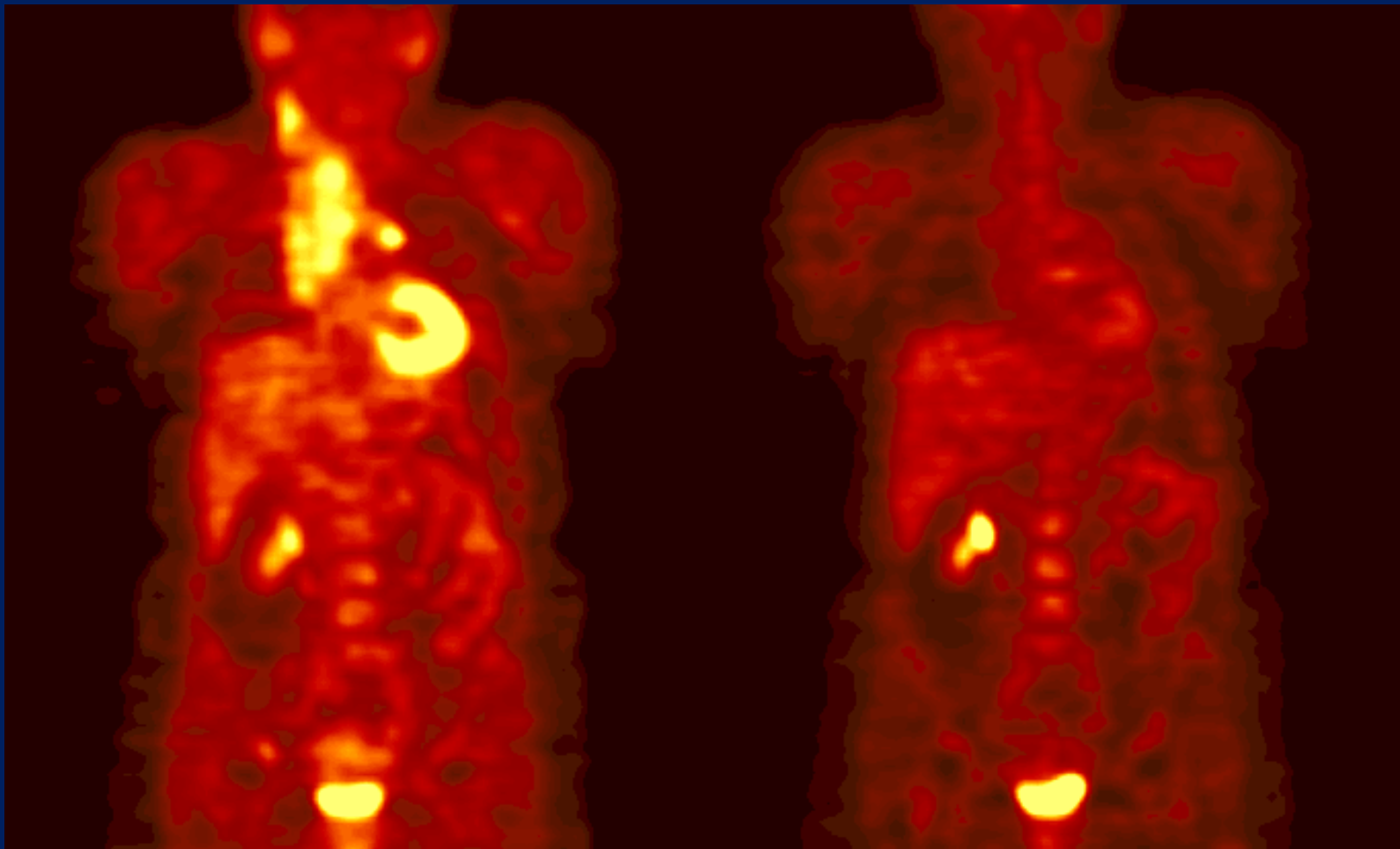
18FDG

MRI : metastázy BCA – dig.DG nekróza frontálně
FDG: frontálně ametabolizmus (nekróza), okcipitálně
hypermetabolizmus - metastáza

Hodnocení reakce nádoru na léčbu

Hodgkin's lymphoma

před léčbou

po léčbě

Scintigrafie skeletu

- funkční vyšetření
- zobrazí časné změny v metabolismu kostní tkáně
- osteotropní radiofarmakum se vychytává v kostech (vazba na anorganickou kostní matrix) a zobrazuje míru kostní přestavby (osteoblastické aktivity).
- vysoká senzitivita, nízká specificita**

Indikátory

99mTc-MDP methylen difosfonát

Princip

převážně vazba na minerální složku chemisorpce na povrch hydroxyapatitových krystalů - méně vazba na organickou matrix

Intenzita závisí

- na nabídce - regionálním průtoku krve
- osteoblastické aktivitě - ovlivňuje tvorbu a růst hydroxyapatitových krystalů

Scintigrafie skeletu

Provedení	interval mezi i.v. podáním radiofarmaka a snímáním - 4 hodiny
Doba vyšetření	30 minut

Scintigrafie celotělové zobrazení
tomografická scintigrafie (SPECT)
třífázová scintigrafie vybrané části skeletu
= kombinace dynamické a statické scintigrafie

- 1) fáze angiografická – regionální prokrvení
- 2) fáze „krevního poolu“ přestup RF z krevních cest do extracelul. prostoru
- 3) fáze pozdní „kostní“

Indikace

Onkologické

posouzení přítomnosti metastáz

primární kostní tumory – staging, sledování

Neonkologické

osteomyelitida

morbus Legg-Calve-Perthes, avaskulární nekróza

fraktury

fibrózní dysplázie, m. Paget

komplexní regionální bolestivý syndrom (dříve algodystrofický, Sudeckův)

posouzení viability kostních štěpů

nejasné kostní bolesti

změny při systémových metabolických onemocnění (hyperparatyreóza)

Charakter metastáz

! Nezobrazuje se metastáza, ale osteoblastická odpověď

„Horká“ ložiska 98 %

- metastázy osteoplastické a smíšené

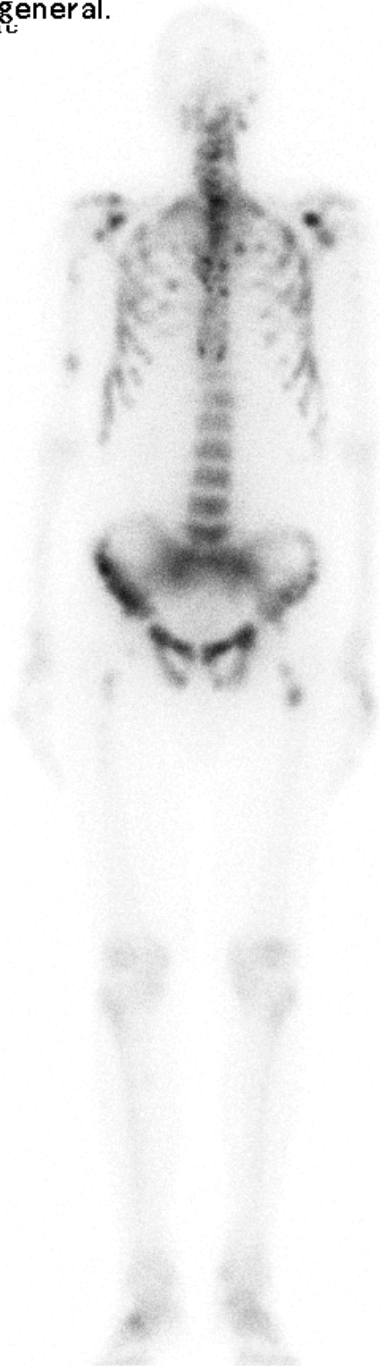
„Studená“ ložiska 2 %

- osteolytické metastázy bez reaktivního lemu (myelom, Ca ledvin)

- scintigrafický nálezn falešně negativní - nutno užít jinou vyšetřovací metodu

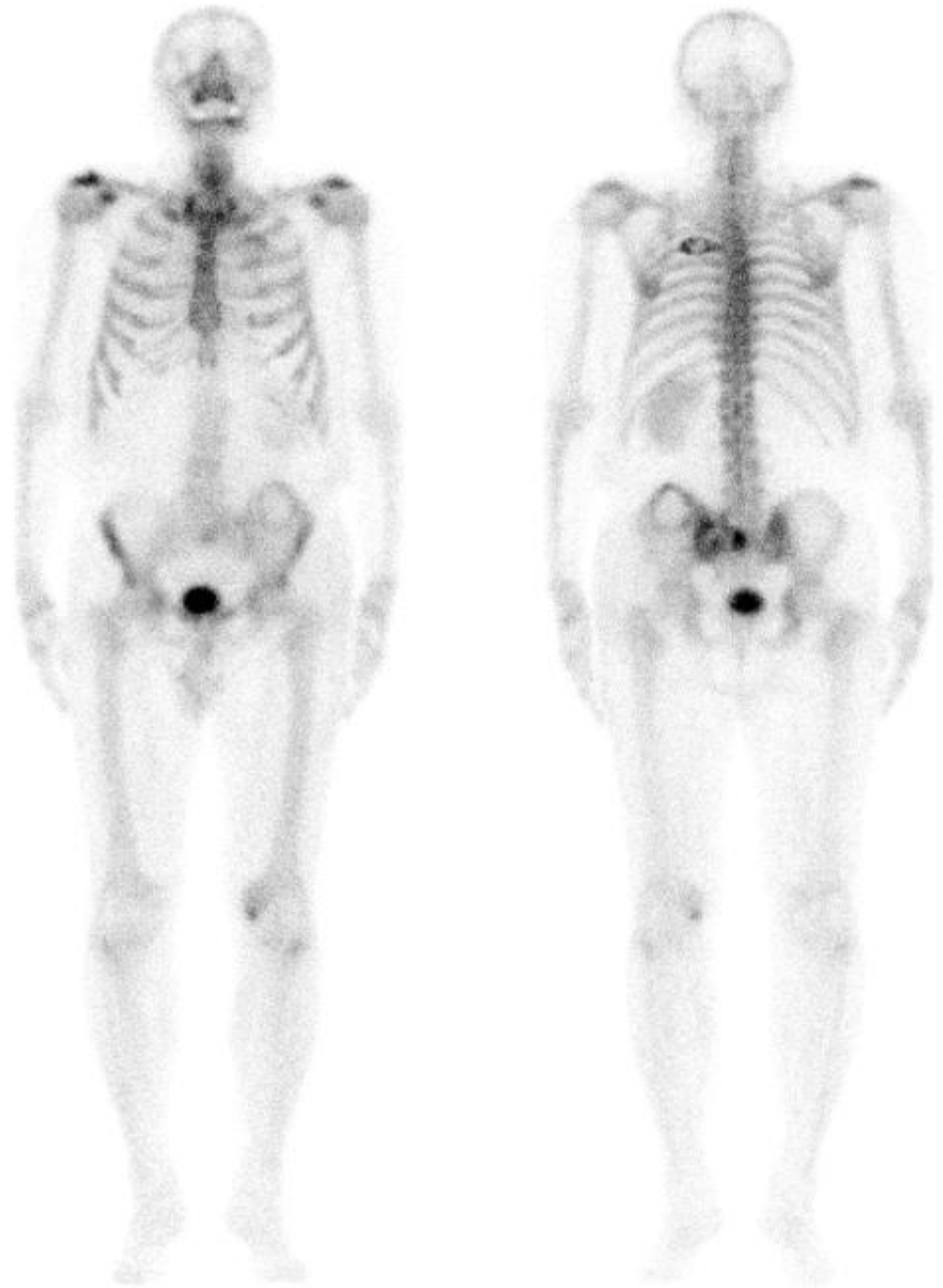
Ca prostatae general.
- skelet 16 cm-16

13-Jun-2002 11:30

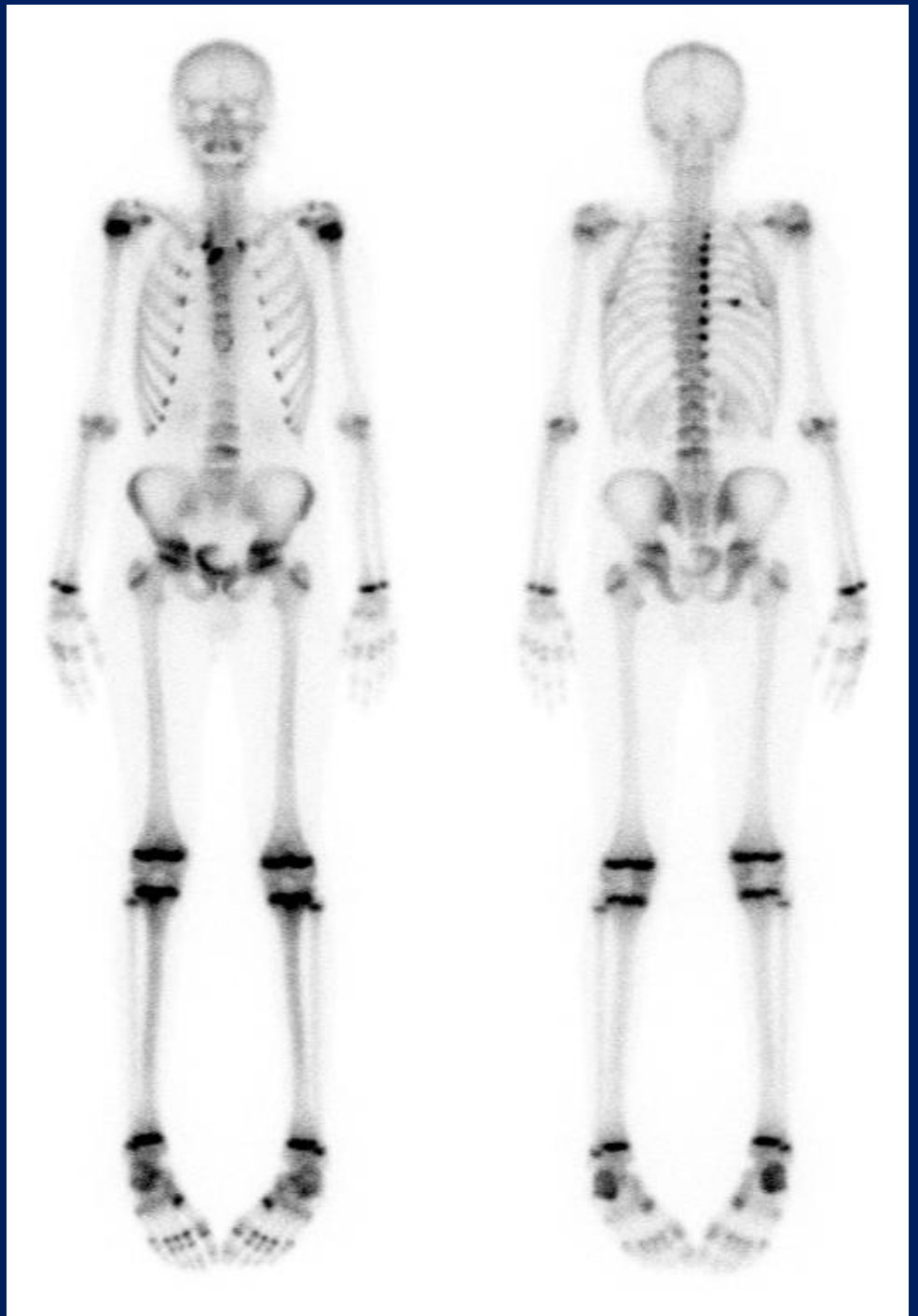
Generalizace Ca ledviny do skeletu

Lytická ložiska
s okrajovým lemem
se zvýšenou kostní
aktivitou

**Fraktura žeber
pravého hemithoraxu,
proximální části sternu
vpravo, L1-L4.**

Metody nukleární nefrologie

1. Dynamická scintigrafie ledvin
2. Statická scintigrafie ledvin
3. Radioizotopová cystografie
4. Clearancové techniky

Dynamická scintigrafie ledvin

objektivizuje intra- a postrenální kinetiku nitrožilně podaného radiofarmaka pomocí gamakamery spojené s počítačem

Indikátory

a) vylučované tubulární sekrecí

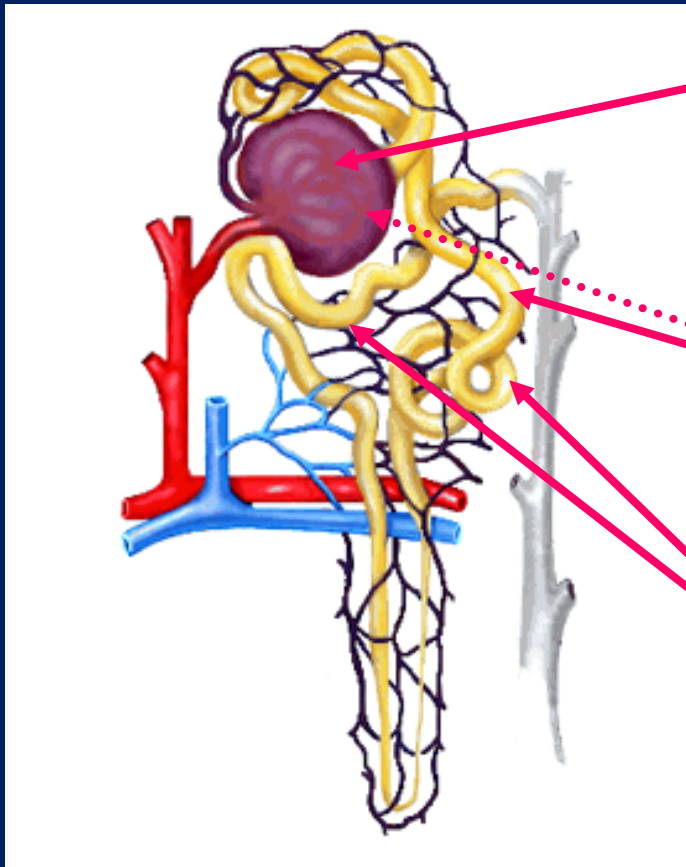
99mTc-MAG3 merkaptoacetyltriglycin

b) vylučované glomerulární filtrací

99mTc-DTPA kyselina

diethylentriaminpentaoctová

Mechanismus akumulace radiofarmak

glomerulární filtrace

- ^{99m}Tc DTPA

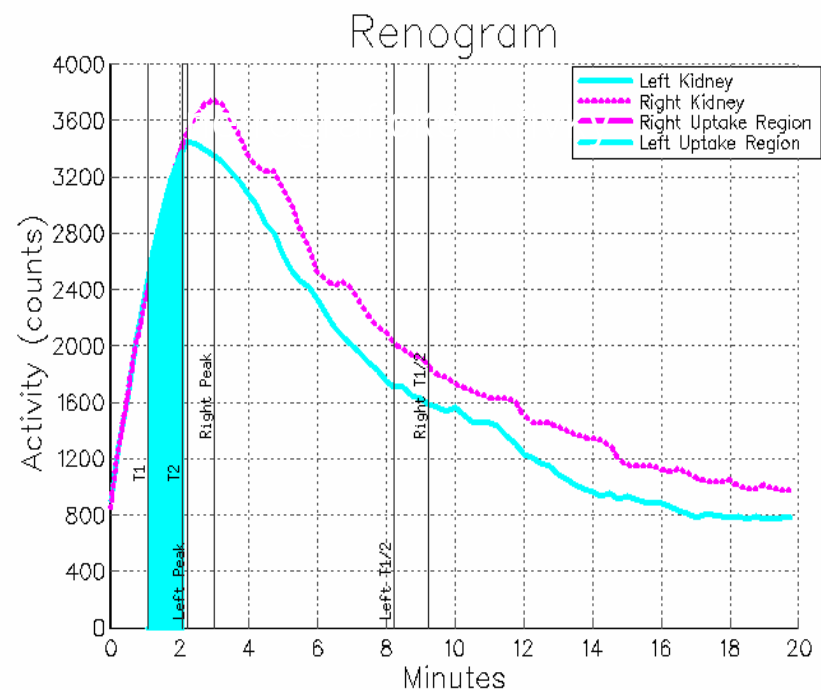
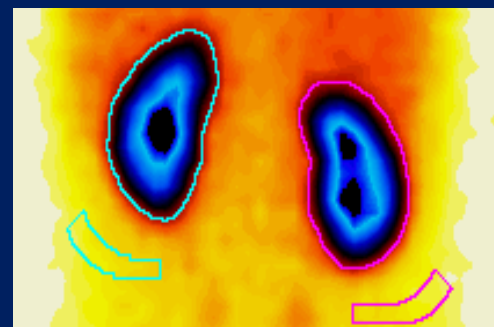
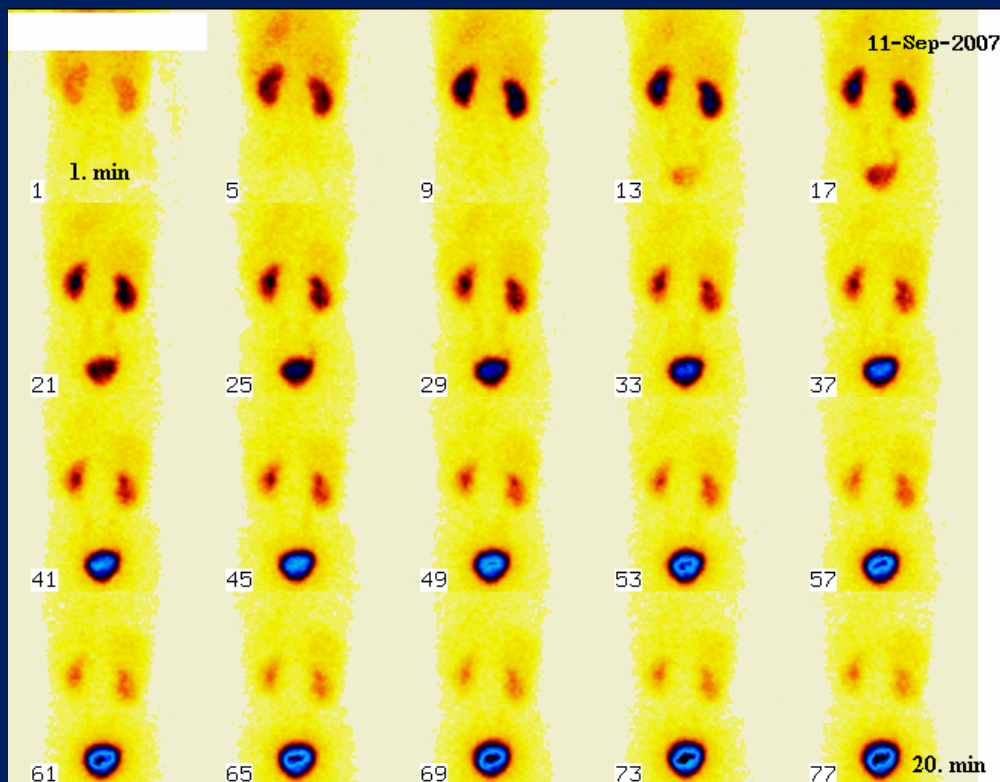
tubulární sekrece

- ^{99m}Tc MAG3

tubulární fixace

- ^{99m}Tc DMSA

Dynamická scintigrafie ledvin

výpočet relativního % podílu
ledvin na celkové funkci
fyziologické rozmezí 45% - 55%

Indikace

Orientační informace o tvaru, velikosti, poloze ledvin a jejich makrostruktuře

Určení podílu jednotlivé ledviny na celkové funkci

Informace o odtokových poměrech z dutého systému ledviny, ověření významnosti odtokové poruchy

Diagnostika stavu transplantované ledviny

Nukleární medicína v terapii

Terapie otevřenými zářiči je využívána pro selektivní ozáření nádorové či jiné tkáně s cílem jejího poškození či úplné destrukce, přičemž okolní struktury by měly být léčbou ovlivněny minimálně.

**využívá účinku β záření
vhodných radiofarmak !**

narušení struktury DNA

zábrana buněčného dělení

buněčná smrt

Radionuklidy pro terapii

• β^- zářiče

radionuklid	E(keV)	$T_{1/2}$
^{131}I	606, 364	8,04d
^{153}Sm	635,708,808	2d
^{186}Re	940,1077	3,7d
^{89}Sr	1495	50,5d
^{90}Y	2280	2,5d

LÉČBA POMOCÍ OTEVŘENÝCH ZÁŘIČŮ DNES

- LÉČBA NĚKTERÝCH NEMOCÍ ŠTÍTNÉ ŽLÁZY
- PALIATIVNÍ (ANALGETICKÁ) LÉČBA KOSTNÍCH METASTÁZ
- LÉČBA NĚKTERÝCH NEUROENDOKRINNÍCH NÁDORŮ
- LÉČBA NHL ZNAČENÝMI MONOKLONÁLNÍMI PROTILÁTKAMI
- RADIONUKLIDOVÁ SYNOVEKTOMIE

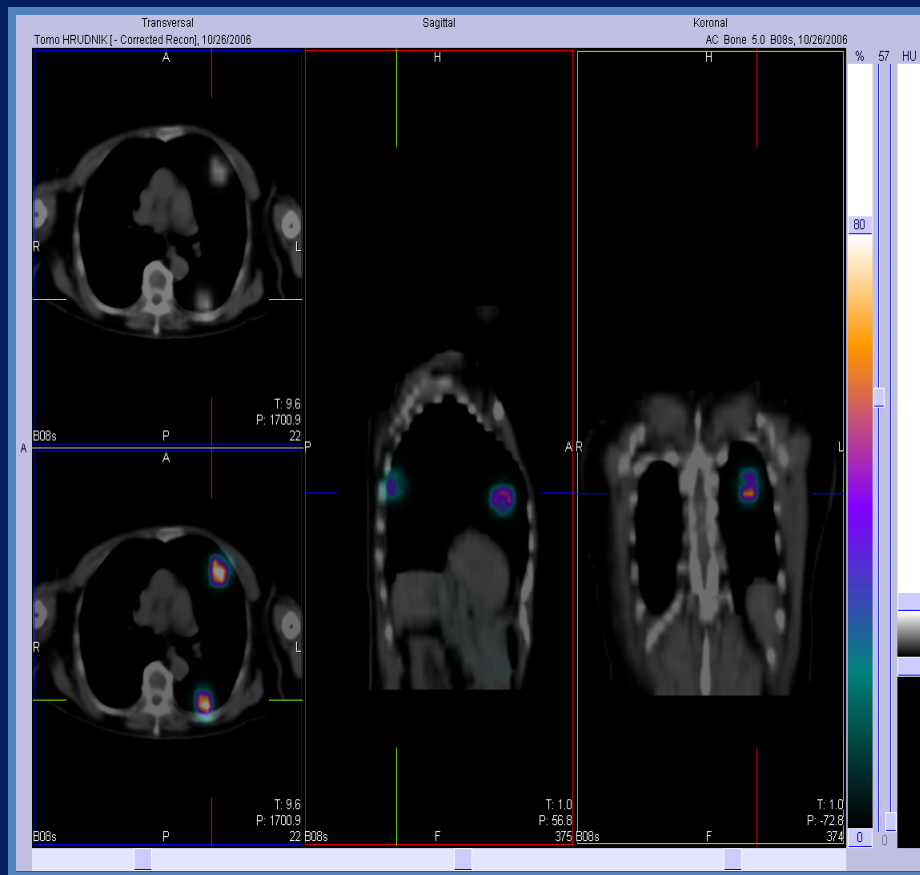
Radiační ochrana

- ambulantně výjimečně: maximálně 550 MBq
- v domácnosti nejsou děti do 15 let
- písemné pokyny již při aktivitách nad 150 MBq, nutno dodržovat 10 dní
- propuštění pac. domů při poklesu aktivity ^{131}I pod 250 MBq (dávkový příkon 12 $\mu\text{Sv/h}$ ve vzdálenosti 1 m)

Doporučení

„Požadavky SÚJB při provádění terapie onemocněné štítné žlázy radiojodem na pracovištích NM“ (SÚJB 3/2000)

SPECT/LDCT

Děkuji za pozornost

petr.vlcek@fnmotol.cz